

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

21 oktober 2014

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat
betreft de onderhoudsplicht**

(ingediend door
de dames Sabien Lahaye-Battheu
en Carina Van Cauter)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

21 octobre 2014

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code civil en ce qui concerne
l'obligation alimentaire**

(déposée par
Mmes Sabien Lahaye-Battheu
et Carina Van Cauter)

SAMENVATTING

(Schoon)kinderen zijn levensonderhoud verschuldigd aan hun behoeftige (schoon)ouders, en omgekeerd. De vraag ontstaat echter of dit houdbaar is wanneer de onderhoudsgerechtigde geen respect toont ten aanzien van de onderhoudsplichtige. Dit wetsvoorstel geeft de rechter de mogelijkheid om bij ernstige tekortkomingen van de onderhoudsgerechtigde in zijn verplichtingen jegens de onderhoudsplichtige, deze laatste geheel of gedeeltelijk vrij te stellen van zijn onderhoudsschuld.

RÉSUMÉ

Les (beaux-)enfants doivent des aliments à leurs (beaux-)parents s'ils sont dans le besoin, et inversement. Le tout est cependant de savoir si ce principe est soutenable lorsque le créancier d'aliments manque de respect envers le débiteur d'aliments. Cette proposition de loi habilite le juge à décharger le débiteur d'aliments de tout ou partie de son obligation alimentaire lorsque le créancier d'aliments manque gravement à ses obligations envers le débiteur d'aliments.

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GOI	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
FDF	:	Fédéralistes Démocrates Francophones
PP	:	Parti Populaire

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 54 0000/000:	Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV:	Beknopt Verslag
CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN:	Plenum
COM:	Commissievergadering
MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 54 0000/000:	Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA:	Questions et Réponses écrites
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV:	Compte Rendu Analytique
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN:	Séance plénière
COM:	Réunion de commission
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.dekamer.be
e-mail : publicaties@dekamer.be

De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.lachambre.be
courriel : publications@lachambre.be

Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Dit voorstel neemt de tekst over van voorstel DOC 53 2154/001.

Het Burgerlijk Wetboek bevat meerdere regelingen waarbij het onbetamelijk gedrag van een begunstigde wordt gesanctioneerd. Zo is men bijvoorbeeld onwaardig om te erven van iemand die men gedood heeft. Of een schenker kan zijn schenking herroepen wegens ondankbaarheid, indien de begunstigde hem beledigd heeft. Toch kunnen er zich nog in andere situaties onbetamelijke gedragingen voordoen. Zo bijvoorbeeld kan er sprake zijn van een gebrek aan respect tussen een onderhoudsplichtige en een onderhoudsgerechtigde van de verplichtingen die opgenomen zijn in de artikelen 205 en 206 van het Burgerlijk Wetboek.

Deze artikelen bepalen respectievelijk:

— dat kinderen levensonderhoud verschuldigd zijn aan hun ouders en hun andere bloedverwanten in de opgaande lijn die behoeftig zijn (art. 205 BW);

— dat schoonzonen en schoondochters eveneens en in dezelfde omstandigheden levensonderhoud verschuldigd zijn aan hun schoonouders, doch deze verplichting houdt op wanneer de schoonvader of de schoonmoeder een tweede huwelijk aangaat of wanneer degene van de echtgenoten die de aanverwantschap heeft doen ontstaan en de kinderen uit zijn huwelijk met de andere echtgenoot geboren, overleden zijn. (artikel 206 BW).

Artikel 207 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt op zijn beurt dat de verplichtingen die uit deze bepalingen voortvloeien, wederkerig zijn.

Tot zover lopen deze bepalingen parallel aan wat in de Franse *Code civil* is bepaald in de artikelen met dezelfde nummering.¹

In Frankrijk bestaat artikel 207 echter uit nog een deel, waarin te lezen is dat wanneer de schuldeiser zelf zwaar tekortgeschoten is in zijn verplichtingen jegens de schuldenaar, de rechter de schuldenaar kan ontlasten van de hele onderhoudsschuld of een deel daarvan. Ook in de *Code civil* van Luxemburg is eenzelfde bepaling terug te vinden.²

Het gaat met andere woorden niet om een automatische sanctie. De tussenkomst van een rechter, die over

¹ Artikel 205, 206, 207 Code Civil, via www.legifrance.gouv.fr.

² Artikel 207 Code Civil, via www.legilux.public.lu.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition reprend le texte de la proposition DOC 53 2154/001.

Plusieurs dispositions du Code civil sanctionnent le comportement indigne des bénéficiaires. On ne peut, par exemple, pas hériter de quelqu'un à qui l'on a donné la mort. Autre exemple: la donation peut être révoquée, par le donateur, pour cause d'ingratitude si le donataire s'est rendu coupable d'injures. Des comportements indignes peuvent cependant également se produire dans d'autres circonstances. C'est ainsi qu'il peut y avoir un manque de respect des obligations prévues aux articles 205 et 206 du Code civil entre un débiteur d'aliments et un créancier d'aliments.

Ces articles disposent respectivement:

— que les enfants doivent des aliments à leurs père et mère et autres ascendants qui sont dans le besoin (art. 205 du Code civil);

— que les gendres et belles-filles doivent également, et dans les mêmes circonstances, des aliments à leurs beau-père et belle-mère; mais cette obligation cesse lorsque le beau-père ou la belle-mère a convolé en secondes noces ou lorsque celui des époux qui produisait l'affinité, et les enfants issus de son union avec l'autre époux, sont décédés (art. 206 du Code civil).

L'article 207 du Code civil prévoit quant à lui que les obligations résultant de ces dispositions sont réciproques.

Ces dispositions sont jusque-là similaires aux articles correspondants du Code civil français.¹

L'article 207 du Code civil français prévoit cependant dans une seconde partie que quand le créancier aura lui-même manqué gravement à ses obligations envers le débiteur, le juge pourra décharger celui-ci de tout ou partie de la dette alimentaire. Le Code civil luxembourgeois contient également une disposition comparable.²

Il ne s'agit donc pas d'une sanction automatique. L'intervention d'un juge, qui dispose d'un pouvoir

¹ Articles 205, 206 et 207 du Code civil, via www.legifrance.gouv.fr.

² Article 207 du Code civil, via www.legilux.public.lu.

een soevereine appreciatiebevoegdheid beschikt, is steeds vereist. Het komt dus aan de rechter toe geval per geval te bekijken en te oordelen of er sprake is van voldoende zware tekortkomingen in hoofde van de schuldeiser.

Uit de Franse rechtspraak blijkt dat deze mogelijkheid tot (gedeeltelijke) kwijtschelding van de onderhoudsschuld zich niet uitstrekt tot de “hulpverplichting” tussen echtgenoten³ (art. 213 BW) en evenmin tot de onderhoudsverplichting ten laste van de nalatenschap (art. 205*bis* BW), aangezien deze laatste de voortzetting is van de plicht tot hulp en bijstand⁴.

Een tweede beperking is dat de mogelijkheid tot kwijtschelding van de onderhoudsverplichting uit art. 205 en 206 BW wegens ernstige tekortkomingen van de schuldeiser ten aanzien van kinderen slechts toepassing kan vinden wanneer het gaat om meerderjarige kinderen. In alle gevallen blijven de ouders verplicht te voorzien in het levensonderhoud en de opleiding van hun kinderen (art. 203, § 1 BW), ook al zijn deze meerderjarig en zetten ze hun studies voort.⁵

In de Belgische rechtspraak zijn er bepaalde magistraten die toestaan dat wegens flagrant gebrek aan respect voor zijn ouders, een kind zijn recht op voortgezette tussenkomst in zijn onderhoud en opleiding vanwege zijn ouders, verbeurt.⁶ Zij argumenteren dat een kind, conform artikel 371 BW een levenslange plicht heeft tot eerbied voor zijn ouders. Dit is een juridische gedragsnorm die door de rechter kan worden getoetst. De aanspraak van het kind op een onderhoudsbijdrage impliceert informatie en samenspraak met de ouders. Bij gebrek aan dergelijk respect, heeft het kind iedere aanspraak op onderhoudsuitkering verbeurt.

Deze magistraten worden echter teruggefloten door het Hof van Cassatie.

Nochtans wordt door advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie Dubrulle een opening gelaten: “Er kan begrip opgebracht worden voor de evolutie in de rechtspraak, die, met betrekking tot de onderhoudsplicht van de ouders tegenover de meerderjarige kinderen, deze exceptie, gesteund op de miskenning van de verplichting

d’appréciation souverain, est toujours requise. Il appartient dès lors au juge d’examiner la situation au cas par cas et d’apprécier si les manquements sont suffisamment graves dans le chef du créancier.

Il ressort de la jurisprudence française que cette possibilité de remise (partielle) de la dette alimentaire ne s’étend pas au “devoir de secours” entre époux³ (art. 213 du Code civil) ni à l’obligation alimentaire à charge de la succession (art. 205*bis* du Code civil), étant donné que cette dernière est la continuation du devoir de secours et d’assistance⁴.

Il existe une deuxième limitation: la remise éventuelle, pour cause de manquements graves dans le chef du créancier, de la dette alimentaire découlant des articles 205 et 206 du Code civil, ne peut s’appliquer aux enfants que si ceux-ci sont majeurs. Les parents restent dans tous les cas tenus d’assumer l’entretien et la formation de leurs enfants (art. 203, § 1er, du Code civil), même lorsque ceux-ci sont majeurs et poursuivent leurs études.⁵

En Belgique, certains magistrats acceptent qu’un enfant qui fait preuve d’un manque de respect flagrant à l’égard de ses parents ne puisse plus exiger qu’ils continuent de contribuer à son entretien et à sa formation.⁶ Ces magistrats font valoir que l’article 371 du Code civil impose à l’enfant un devoir perpétuel de respect à l’égard de ses parents. Il s’agit d’une norme de conduite juridique qui peut être appréciée par le juge. Pour pouvoir prétendre au paiement d’une contribution alimentaire, l’enfant doit informer ses parents et dialoguer avec eux. S’il refuse de leur témoigner ce respect, l’enfant est privé de tout droit à une contribution alimentaire.

Ces magistrats se font toutefois taper sur les doigts par la Cour de cassation.

Néanmoins, M. Dubrulle, avocat général près la Cour de cassation, n’exclut pas totalement cette possibilité: “On peut comprendre l’évolution de la jurisprudence, qui, en ce qui concerne l’obligation alimentaire des parents à l’égard des enfants majeurs, accepte le principe de cette exception en s’appuyant sur la méconnaissance

³ Cour de Cassation, Civ. 1re, 17 janv. 1995, N° 92 – 21599; via www.legifrance.gouv.fr.

⁴ Cour de Cassation, Civ. 1re, 17 janv. 1995, N° 92 – 21599; via www.legifrance.gouv.fr.

⁵ Cour de Cassation, Civ. 2e, 17 juillet 1985, via www.legifrance.gouv.fr.

⁶ Vred. Elsene 14 nov. 1995, J. dr. jeun. 1996 433 en J.T. 1996, 107; Vred. Gent 28 dec. 1998, A.J.T. 1999-2000, 711, noot E. DE GROOTE; Brussel 6 juni 2006, T. Fam. 2007, 6, noot en 10 okt. 2006, *ibid.*, 7, (goedkeurende) noot R. HEPS; Div. Act. 2007, 36, (afkeurende) noot J. FIERENS; Gent, 5 april 2007, RAGB 2004/4, 215, (goedkeurende) noot C. VERGAUWEN.

³ Cour de Cassation, Civ. 1re, 17 janv. 1995, N° 92 – 21599; via www.legifrance.gouv.fr.

⁴ Cour de Cassation, Civ. 1re, 17 janv. 1995, N° 92 – 21599; via www.legifrance.gouv.fr.

⁵ Cour de Cassation, Civ. 2^e, 17 juillet 1985, via www.legifrance.gouv.fr.

⁶ J.P. Ixelles 14 nov. 1995, J. dr. jeun. 1996 433 et J.T. 1996, 107; J.P. Gand 28 dec. 1998, A.J.T. 1999-2000, 711, note E. DE GROOTE; Bruxelles, 6 juin 2006, T. Fam. 2007, 6, note et 10 oct. 2006, *ibid.*, 7, note (approbative) de R. HEPS; Div. Act. 2007, 36, note (négative) de J. FIERENS; Gand, 5 avril 2007, RAGB 2004/4, 215, note (approbative) de C. VERGAUWEN.

van die kinderen tot respect van de ouders, in beginsel aanvaardt. Er dient evenwel meteen vastgesteld te worden dat deze rechtspraak deze sanctie zelf nuanceert, zowel wat de duur als wat de graad van miskennenng betreft. Het voornaamste bezwaar tegen deze benadering is echter dat deze sanctie wettelijk niet, zoals bv. in Frankrijk, voorzien is.”⁷

Als men deze redenering doortrekt, lijkt het raadzaam dat de wetgever deze sanctie wel zou voorzien. Het is dus de bedoeling van dit wetsvoorstel om artikel 207 BW aan te vullen in dezelfde zin als het geval is in de Franse *Code civil*.

Deze nieuwe bepaling kan soelaas bieden wanneer de relaties tussen — naargelang het geval — de ouders en (meerderjarige) kinderen of schoonouders en schoonkinderen dermate getroebleerd is dat het eigenlijk irrationeel is dat er nog sprake zou zijn van een onderhoudsplicht tussen beiden.

Dit wetsvoorstel vult artikel 207 van het Burgerlijk Wetboek zodanig aan dat wanneer een schuldeiser die recht heeft op een onderhoudsuitkering ex artikel 205 of 206 van het Burgerlijk Wetboek ernstig tekortschiet in zijn verplichtingen ten aanzien van de schuldenaar van deze onderhoudsverplichting, deze laatste (deels) kan vrijgesteld worden van het betalen van deze gelden. De tussenkomst van een rechter is in deze steeds vereist.

Deze sanctie geldt dus — in navolging van de Franse rechtspraak ter zake — niet wanneer het gaat om een onderhoudsverplichting ex artikel 205*bis* van het Burgerlijk Wetboek (voortzetting van de hulpverplichting tussen echtgenoten, ten laste van de nalatenschap), noch wanneer het gaat om een verplichting ex artikel 203, § 1 van het Burgerlijk Wetboek (onderhoud en opleiding van minder- of meerderjarige kinderen).

Sabien LAHAYE-BATTHEU (Open Vld)
Carina VAN CAUTER (Open Vld)

de l'obligation qu'ont les enfants de respecter leurs parents. Force est toutefois de constater d'emblée que cette jurisprudence nuance elle-même cette sanction, tant en ce qui concerne la durée qu'en ce qui concerne le degré de méconnaissance de cette obligation. Cela dit, la principale objection à cette approche réside dans le fait que cette sanction n'est pas prévue dans la loi, comme c'est par exemple le cas en France.”⁷ (traduction).

Si l'on prolonge ce raisonnement, il semble opportun que le législateur prévoie bel et bien cette sanction. Le but de la présente proposition de loi est donc de compléter l'article 207 du Code civil dans le même sens que le Code civil français.

Cette nouvelle disposition peut apporter une solution lorsque les relations entre — selon le cas — les parents et les enfants (majeurs) ou les beaux-parents et les beaux-enfants sont à ce point dégradées que l'on ne peut plus, raisonnablement, parler d'obligation alimentaire des uns par rapports aux autres.

La présente proposition de loi complète l'article 207 de manière telle que si un créancier ayant droit à une pension alimentaire en vertu des articles 205 ou 206 du Code civil manque gravement à ses obligations à l'égard du débiteur de cette obligation alimentaire, ce dernier peut être (partiellement) dispensé du paiement de cette pension. Quoi qu'il en soit, dans cette matière, l'intervention d'un juge est toujours requise.

Cette sanction n'est donc pas applicable — comme dans la jurisprudence française en la matière — lorsqu'il s'agit d'une obligation alimentaire découlant de l'article 205*bis* du Code civil (prolongation de l'obligation de secours entre époux, à charge de la succession), ni lorsque cette obligation découle de l'article 203, § 1er, du Code civil (entretien et formation d'enfants mineurs ou majeurs).

⁷ Zie conclusie van advocaat-generaal Dubrulle bij Cassatiearrest C.09 0125 (03/06/2010).

⁷ Voir les conclusions de l'avocat général Dubrulle à propos de l'arrêt de la Cour de cassation C.09 0125 (03/06/2010).

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 207 van het Burgerlijk Wetboek wordt aangevuld met een tweede lid, luidende:

“Niettemin kan de rechter, wanneer de onderhoudsgerechtigde zelf ernstig tekortgeschoten is in zijn verplichtingen jegens de onderhoudsplichtige, deze laatste van het geheel of een gedeelte van zijn onderhoudsschuld vrijstellen.”

24 juli 2014

Sabien LAHAYE-BATTHEU (Open Vld)
Carina VAN CAUTER (Open Vld)

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

Art. 2

L'article 207 du Code civil est complété par un alinéa 2 rédigé comme suit:

“Néanmoins, quand le créancier aura lui-même manqué gravement à ses obligations envers le débiteur, le juge pourra décharger celui-ci de tout ou partie de la dette alimentaire.”

24 juillet 2014